

Zemlényi Attila

Az elveszett egyensúly keresésének méltósága

Szavak Eszik Alajos
Lelkendezések és siránkozások c. kiállítása örvén
(Miskolci Galéria február 21.)

(ráhangolás)

Mieko Shiomi: Egyensúly-vers

Készíts elő egy mérleget és különböző nagyságú és súlyú kártyákat. Kérd meg a közönséget, hogy a kártyákra írjanak fel tárgyat vagy anyagneveket és azok mennyiségét (pl. 2 demizson bor, 4 elefánt stb.). Miután a kártyákat a közönségtől visszakaptad, rakd őket egyesével a mérlegserpenyőkbe, amíg egyensúlyba nem kerülnek. Az egyenlő súlyú kártyák tartalmát olvasd fel.

(1966; ellenőrzött, de lektorálatlan fordítás,
Artpool, Fluxus, performansz munkafüzet)

A Shiomi fluxus-esemény plagizálása, adaptálása Egyensúlyvers 2008. február huszonegyedikén

Egyensúly. Nincs ember a Földön, ki ha elveszti, ne szeretné visszanyerni azon nyomban. Lélekszakadva keressük, fékevesztetten vagy idétlenül, idegesen, esetleg akrobatikusan kapkodva, efemer, de zsigeri igyekezettel. Egészen addig, míg meg nem találjuk újra. Ha nem találjuk meg akár életünk végéig, s ha nem találjuk meg, akár az is lehet maga a halál. Az, hogy visszaszerezni vágyunk valamit, feltételezi annak eredendő meglétét. A fizikai és morális egyensúlyra törekvés az emberi test és lélek közös attribútuma. Szóma és psyché.

— Elkezd a gyerek járni egyéves korában, eleinte úgy, mint egy részeg tengerész, önfeledten gyakorol, bizonyítja a rátermettségét, mámorosan, lelkesen dülöngél, asztal, szék fogódzója és anyja és apja térdei közt. Ha elesik, sír.

Eszik Alajos akvarelljeinek, grafikáinak hősei létbe és térbe vetett lények, kilátástalanul egyensúlyozva, fogódzó, tájékozódási pont, támasz, kapaszkodó nélkül vagy egymásba csimpaszkodva ugyanígy. Férfi és nő, férfi vagy nő, erős domináns nemiséggel. Potens férfi és az omnipotens nő. Az ember, mint heroikus táj. Küszködő erkölcsi lény egy olyan korban, ahol mindennapjainkat jobbra a testi kényelem és a materiális ábrándok motiválják. Eszik Alajos alantas hedonizmusunkra szánakozó szimpátiával, forró együttérzéssel tekint.

— Később, ahogy az embergyerek nő, bölcsödében, óvodában elkezd szaladni, a fogó lényege nemcsak a menekülés és a futás, hanem a fizikai kontaktus, az érintés, a másik elakasztása, zuhanás, térd, pleziórok, var, csetlés-botlás, a gáncs elkerülésének mechanizmusa, és a gáncsvetés maga, ahol már a korábban megszerzett és birtokolt kényes egyensúly egy pillanatra megtörik.

Gáncs. Mozdulat- vagy gondolatsor, amelynek fizikai vagy morális célja nagyon is ismerős, az idea, amely vezérli: ártó szándék, az ok, mely motiválja: előny a feladónál.

Mulatságos, kaszáló mozdulatok, az arcokon rémület és meghökkenés, amitől a harmonikusnak hitt világrend még nem rezdül, de az egyén, a szubjektum óhatatlanul. Az egyensúly még nem harmónia, ámbár az elveszett egyensúly diszharmonia is. Az inga, amely mindezt jelöli, ha túlzottan kileng egy irányba, szürrealitást szül. Eszik figuráin nem látszik feltétlenül ennek a kilengésnek az egyenes következménye: a félelem és reszketés. Erősek, robotszusak, tisztában vannak kiszolgáltatottságukkal, hogy egy pillanatra éppen levitálnak vagy irtózatossággal gravitálnak sokszor eldönthetetlen, de méltóságukat zuhanás közben sem veszítik el. Stabil földi diszharmonia. Emlékezés a röpülés boldogságára és jól viselt kínokra a zuhanás boldogtalan-

ságától. Eszik Alajos azonban nem csak ezt ábrázolja, galériája többségében egyszereplős mozgásszínház vagy egy monodráma részlete is. Megannyi igyekezet, erőfeszítés, néha még annyi apatikus beletörődés. Bibliai alakjai is „csak” emberek, *Júdás* szörfözhetne, *Jób* akár görkorsolyázhatna is. A lét, mint egyensúlyozó művészet, kötél-tánc, túlélési akrobatika van nála jelen, íme néhány beszédes műcím: *Léttornászok; Talpalattnyi szülőföld; Zsákbanfutás; Majré; Menekülő; Heroikus cirkusz.*

— A világ kizökkent voltáról, két közös kis könyvünk kapcsán, együttléteink egyikén mesélt el nekem egy történetet, különös eredetmondát az erdei házról, melyet kiszíneztem és *AntiNoé-anekdotának* neveztem el.

Megesett egyszer, még a világ fiatalágában, hogy a Mester (ez megszólítás jár a Képzőművészeti Egyetemen, ahol Eszik Alajos 25 éve tanít) kis családjával, szerető asszonya, fiúgyermek, szállást vett egy igen figyelemreméltó, takaros architektúrában, házikóban a zöld natura közepén. Kellemesen múltatták az időt estvélig, és csak az ég ibolyaszín csipkéje és mélybordó damasztja figyelmeztetett arra, hogy bájos szeretettel rövidest egy vihar szívébe, fogalmazzunk úgy, egy diszharmonia celesztis kellős közepében találja magát. A langyos zephyr örvénylő orkánná dagadt, metálföld és gyöngyházfekete fellegek galambtojásnyi jegeket tojtak. Eső kaszabolta a tájat, mint a japán fametszeteken, jégpéppisztoly-sorozat dörgött a szélkorbácsolta erdei hajlék tetején. A Mester féltette átmeneti háza népét, amikor megindult felé az erdő. Először az egészen kicsi erdei állatok jöttek, ázott szárnyú szitakötők, lassú varangyos kőbékák gyűltek koncentrikus körökben az éjjeli tusculanum köré. Majd az apróvadak, három nyulak, sánta rókák, később a nagyok, jámbor vadkanok, szolid őzek, sáros csüdű aranyszarvasok. *Bemajrészott menekülő léttornászok heroikus cirkusz közepén egy talpalattnyi szülőföld körül.* A Mester óvta az övéit szarvtól, fogtól, patától, karomtól, agyartól, körömtől.

Lelkes laikusként úgy vélem, megtehetem azt, hogy az előbbi legendaszilánkból származtatom az alkotásai közt felbukkanó szitakötőt, békát, a felszarvazott hitvest vagy a nyúlfejű embert. Eszik Alajos ugyanis hűséges típus, egy asszonyt tesz boldoggá, egy a munkahelye, az, ahol már diák is volt, műveiben ugyanazt a jól ismert alkotói univerzumot építgeti, csiszolgatja egyre teljesebbé, önmagához híven is, kezdettől fogva. Álhatatos választott szellemi rokonaihoz: Lucien Freud sárga húsú izmos-kövér aktjaihoz, vagy Horst Janssen eksztatikus karcsú lányaihoz, de elsősorban hozzánk, az esendő emberhez.

Eszik Alajos munkái

Erős János

A tolvaj

